

Jeļena Koroļova, Sandra Ūdre

AIZGAVIENS UN МАСЛЕНИЦА (METEŅI) LATGALĒ: LATGALIEŠU UN VECTICĪBNIKU TRADĪCIJAS

Pētījuma mērķis – salīdzināmā aspektā ar lingvokulturoloģisku pieeju raksturot latgaliešu un vecticībnieku pirmsgavēņa laika tradīcijas, akcentējot pagānisko un kristietisko elementu sinkrētismu. Aizgavēnis un Masļeņica iezīmē stingru robežu starp ziemu un pavasari; gaļas ēšanu, izpriecām un gavēšanu. Vecticībniekiem īpašs laiks ir no ceturtdienas līdz svētdienai, bet

par galveno, tāpat kā latgaliešiem, atzīstama pēdējā diena. Zīlēšanas rituālos centrālā ir auglības tēma: kultūraugu ražība un lopu vairošanās, ar gastronomiskām izvirtībām modelēta nākotnes pārticība. Rakstā atklāta arī šo svētku elementu izmantošana padomju ideoloģijas stiprināšanā 20. gs. 70.–80. gados un Aizgavēņa/Masļeņicas tradīcijas attīstība mūsdienās.

AIZGAVIENS AND МАСЛЕНИЦА (SHROVETIDE) IN LATGALE: TRADITIONS OF LATGALIAN AND OLD-BELIEVERS

The collective memory better than the individual memory holds the form (actions, words, formulas, scripts) than the matter (why it's done). That is also true about aizgaviens and масленица (Shrovetide), the archaic seasonal-rite feasts celebrated in Latgale. Nevertheless in the survey made by Rēzekne University College within the framework of ESF project "Linguo-Cultural and Socio-Economic Aspects of Territorial Identity in the Development of the Region of Latgale" (tilra.ru.lv) 1308 respondents (out of 1959, including 102 questionnaires in Russian) acknowledged Shrovetide as one of Latgalian identity features. In the list of 466 items (well-known people, places, traditions, realias, fixed phrases, words etc) it holds 67th place.

The aim of the work is to describe in comparative aspect the Latgalian and the Old-Believers' traditions of the time before fasting, stressing syncretism of pagan, Christian (denominationally different) and ideological elements, using linguo-cultural approach. For the work published and unpublished materials of Latgalian folklore as well as the materials of Daugavpils University expedition about Old Believers and for comparing some materials of ethnographic studies in Pskov district (Мехнецов 2002; Прыцм 2009) have been used.

For all the Indo-European peoples, as they are agricultural people, the rhythm of life and work depends on the solar cycle; for an archaic human being it is the only system of reference frame. Acts of nature determine the quality of life all the year – the harvest should supply food till the next season. Preparing for the new agricultural season (the end of winter) is archaic New Year in modern understanding (Ипonn 1995: 33), for archaic people to whom calendar doesn't exist. Both at Shrovetide and at New Year's Eve people read fortune about future spouse and the popular beliefs are very similar. Both Latgalians and Old Believers have popular beliefs connected with land tending at New Year eve fortunetelling, for example: at New Year's Eve they went to crossroads to sow flax and later waited that at

dream the future husband would come to tend land for flax. Other position: Масленица is the amount of summer solstice and other spring rituals (Клейн 2004: 312).

For Slavic people the fertility of land is closely connected with prosperity and mercifulness of its inhabitants. Ritual food and wine is put for the shades, they are asked to come to fire, and they are asked for forgiveness, the graves are visited. For Catholics this time is not the time of commemorating the dead, so Latgalians encourage the growth of the most important for their culture plant – flax – with ritual actions. Most popular beliefs put down in Latgale are related to riding down a hill in a sledge as far as possible or with a horse travel far from home – so the flax grow as long as those ridings.

In Latgale not only traditional sledges, but also ladonkys and skretels are used for riding. Ladonkys is a sleigh cut from ice with a hole for a rope and a groove for sitting, where a blanket is put. Seretels is a stake put in low wet place (to freeze in winter) in autumn to which at Shrovetide a pole is attached so the sleigh could be tied to it and spins round. The parade of disguised develop the topic of fertility in a social context.

For Shrovetide a superfluity is typical both in entertainment and in food, but the timeline is strictly kept up. Latgalians prepare mainly meet dishes. They eat nine or twelve times and each time they eat meet. Slavic people celebrate Shrovetide for a week, they taste fat dishes, but they don't eat meet at that time. The symbol of the Shrovetide menu is a pancake, which is the most ancient flour dish and the dish of Cult of the dead, it symbolizes prosperity and satiety. The Shrovetide menu of Latgalians is also unimaginable without it. Catholic fasting starts exactly at midnight of Ash Wednesday when merry-making and easy-time stops. Old-Believers fasting starts on Monday.

Archaic ceremony is getting forms of mass events, since even in the conditions of Soviet ideology beginning since 50s of the 20th century, масленица has been celebrated as a farewell to winter with well-known for children Grandfather Frost (Дед Мороз) and The Snow Maiden (Снегурочка), with singing songs, playing games, horse races and horse-riding. Since 90s of 20th century all national groups living in Latgale have been integrated in the celebration of Shrovetide. In 1995 the public disguise event Daugavpils International Masque Festival has been launched where not only local national groups, but also guests from abroad demonstrate their national traditions. The celebration of Shrovetide has got the forms of mass cultural events emphasising its connection to certain place or specific aim of the initiators, for example: the songfest “Aizgavēnī cīmā braucam” (“In Shrovetide we vent on a visit”) of quires and folk companies in Vabole, the meeting of amateur theatres “Aizgavēņa grīztovōs” (“In the gin-pole of Shrovetide”) in Līvāni (2011), the meeting of performance companies of Rēzekne Schools “Griešanās Aizgavēnī” (“Rotation in Shrovetide”), “Aizgavieni” (“Shrovetide”) in Baltinava Secondary School; at the same time the restriction of social tradition as well as professional accomplishment can be traced.

Levadam

20. un 21. gadsimtu raksturo strauji globalizācijas, vērtību un tradīciju transformācijas procesi, arī agrāk paaudžu paaudzēs konservatīvā Latgale ir ierauta pārmaiņu norisēs. Daudzas zūdošas reālijas un ieražas, tostarp svētku svinēšanas, tiek apzinātas un „atdzīvinātas” profesionāli, dažkārt piedāvātas kā atraktīvs izklaides vai tūrisma produkts. Jāpiebilst, ka kolektīvā, tāpat kā individuālā atmiņa labāk atceras formu (izdarības, rīcību, vārdus, formulas, scenārijus), nevis saturu (kāpēc to dara). Arī vienus no gadskārtu ieražu svētkiem – Meteņus¹ – multikulturālajā Latgalē lielākoties pazīst kā Aizgavēni (*Aizgavieņš, Aizgavieni*) un Masļeņicu (*Масленица, Масленка*).

¹ Rakstā leksēma „Meteņi” lietota, raksturojot visām kultūrām kopīgo šo svētku norisē, arhaiski universālo. Aizgavēnis – latgaliešu svinētie Meteņi. Masļeņica – gan visu slāvu Meteņu tradīcija, gan Latgales vecticībnieku svinētie Meteņi.

Rēzeknes Augstskolas realizētā ESF projekta „Teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā” (<http://tilra.ru.lv>) notikušajā aptaujā 1308 respondenti no 1959 jeb 67% (tai skaitā 102 anketās krievu valodā) anketu sarakstos svētkus „Aizgaviens” marķējuši par Latgales identitāti raksturojošu zīmi. 466 vienību (atpazīstami cilvēki, vietas, tradīcijas, reālijas, frazeoloģismi, vārdi u. tml.) reitingā tai ir ierādīta 67. vieta.

Raksta mērķis – salīdzināmā aspektā ar lingvokulturoloģisku pieeju raksturot latgaliešu un vecticībnieku pirmsgavēņa laika tradīcijas, atklājot un akcentējot pagānisko un kristietisko elementu sinkrētismu, kā arī šo svētku tradīcijas attīstību Latgalē padomju laikā (20. gs. 40.–80. gados) un mūsdienās. Pētījumā izmantoti gan publicētie, gan nepublicētie materiāli: par vecticībniekiem – Daugavpils Universitātes folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli (1977–2012), par latgaliešiem – Rēzeknes Augstskolas Reģionālistikas zinātniskajā institūtā pieejamie Latviešu folkloras krātuves (LFK) un studentu folkloras prakšu materiāli, kā arī Rēzeknes pilsētas kultūras un atpūtas parka pasākumu scenāriji. Atsevišķu faktu salīdzināšanai un raksturošanai minēti piemēri no etnogrāfiskajiem pētījumiem Krievijas Federācijas Pleskavas apgabalā – Latgales pierobežā (Мехнецов 2002; Прауст 2009).

Aizgaviens un Масленица – robeža starp ziemu un pavasari (pagāniskais)

Metēņu arhaiskā būvība meklējama primitīvo zemkopju tautu nepieciešamībā ietekmēt savā labā dabas norises un zemes auglību. No tām bijusi atkarīga izdzīvošana vai vismaz visa gada kvalitāte – iegūtās ražas jāprietiek līdz nākamajai sezonai. Angļu kultūrantropologs Dž. Dž. Frēzers uzskata, ka pirmatnējiem zemkopjiem jau animisma periodā pakāpeniski no priekšstata par konkrēta koka garu veidojusies ideja par veģetācijas garu vispār. Vēlāk to aizstājis pavasara, vasaras vai maija jēdziens (Фрэнгер 1983: 299). Savukārt priekšstati par ziemu – miera periodu dabā – saistāmi ar nāvi. Atmosfēras iestāšanās dabā tautu mitoloģijās tiek atainota kā Pavasara/Vasaras uzvara pār Ziemu. Rituālās cīņas starp Ziemu un Vasaru atskaņas spilgti saskatāmas krievu Masleņicas sniega kaujās, dūru cīņās, kautiņos, arī izmantojot nažus un nūjas; puīši mēdz sastāties divās rindās un ermoņiku mūzikas pavadijumā iet virsū pretējai pusei (Мехнецов 2002: 424). Agrāk pierastās bērnu sniega un dūru kaujas vecticībnieku teicēji atzīst par atmirstošu parādību. Var apgalvot, ka Latgalē Aizgavēņa un Masleņicas norisēs dominē neagresīvi sacensību elementi (zirgu skriešanās, rotaļas). Domājams, kristīgās morāles ietekmē no vardarbības izpaušmēm cenšas izvairīties, piemēram: *Bīži cyts cyta ladonkai* (‘braukšanai no kalna pielāgots ledus gabals’ – S. Ū.) *mēģinoj uzskrīt viersā un tai ladonku sasist, kas bīži arī izadūt. Dēļ sasystōs ladonkas nivīns naida naceļ, jo reitu byus jau Palnu dīna..* (Zvīdris 1976)

Saskaņā ar dabas priekšstatiem cilvēkam veidojušās arī laika skaitīšanas prasmes: saules gada dalījums tikai ziemā un vasarā ir visnenākais (Šteina 1998: 17). Attīstoties laika skaitīšanas sistēmai, senais saules kalendārs (arhaiskāks ir tikai mēness kalendārs) paredz gada dalījumu astoņās daļās. Metēni sadala uz pusēm gada ceturksni no ziemas saulgriežiem (pagāniskie Ziemassvētki) līdz pavasara ekvinokcijai (pagāniskās Lieldienas), protams, bez astronomiskas precizitātes (Šteina 1998: 20, 80). Katrus svētkus, lai atšķirtu no pārējiem, iezīmē savi rituāli un aizliegums strādāt, par kura pārkāpšanu „draud” sods – neraža, slimības, dažādas likstas. Arī 20. gs. Latgalē fiksētie folkloras materiāli par Aizgavēņa svinēšanu apliecina arhaisko aizliegumu ievērošanu, piemēram: *Aizgavienī februāra mienesī beja 3 dīnys (arī martā – datumi nav nūteikti), kad naļuove adeit, spriest, jo tad bizuojušas gūvis, ja tū dariejuši.* (Akmane 1959: 3594) *Aizgavēnī nevarot adīt, tad vistas kašot puķes.* (Čudare-Eriņa 1938: 177)

Ziemas beigas dabā iezīmē jauna veģetācijas perioda sākumu, zemkopjiem sākas jauns zemes apstrādes cikls, saprotams, ka Eiropā līdz 16. gs. jauno gadu svin martā. Vai tie

nevar būt Meteņi? Kristiešu ievērotais gavēnis un Baznīcas kalendārs būtiski ietekmē visus pagāniskos svētkus – „nobīda“ laikā un maina to saturu. Par Meteņu sakaru ar jauna gada atskaites sākumu pastāv vairākas hipotēzes:

- Meteņi kalpo par atskaites punktu mēness un saules kalendāru saskaņošanai, tas var būt arī gada atskaites punkts (Šteina 1998: 81);
- Meteņi ievada pavasara darbu sākumu, bet Lieldienās ir jaunais gads (Olupe 1992: 74, 133);
- daudzās Eiropas zemēs jauno gadu svin t. s. Nāves izdzīšanas svētkos (rituāls līdzīgs Masleņicas figūras iznīcināšanai) ap ceturto gavēņa svētdienu (Фрээер 1983: 287, 291), kas katoļiem atpazīstama kā svētā Jāzepa diena (nav gavēņa, līksmošanās), bet tās tradīcijas vismaz Latgalē ar pagāniskiem elementiem nesaista nemaz;
- krievu Masleņica ir vecais Jaungads, to pamato daudzas līdzības ar Vecgada vakaru, arī tas, ka krievu cilvēki ēd un dzer līdz pārmērībām tikai divreiz pa gadu – Vecgada vakarā un Masleņicā; pārceļot jauno gadu uz ziemu, ievēro to pašu ticējumu, ka jānodrošina gastronomiska pārpilnība, lai visu gadu būtu pārticība un labklājība (Пропп 1995: 35); jāpiebilst, ka negausība ēšanā (*обжорство*) vispār tiek uzskatīta par svētku jēgu kā tādu (Агапкина 2004: 198);
- Masleņica ir vasaras saulgriežu un citu arhaisko pavasara svētku summa: Kupalas svētki (vasaras saulgrieži) gavēņa dēļ pārcelti krietni agrāk un tajos sakrituši arī citi, uz to norāda dažādie svētku rituāli – jaunlaulāto godināšana, mirušo kults u. tml. (Клейн 2004: 312).

Latgalē pierakstītajos folkloras materiālos un tradīciju aprakstos var gūt apstiprinājumu gan V.Propa, gan L. Kleina hipotēzei. Jāpiebilst, ka cilvēki arī mūsdienās, ja ir iespējams, neatsakās nosvinēt Jauno gadu otrreiz pēc vecā stila 14. janvārī. Latgalieši Aizgavēnī, tāpat kā Vecgada vakarā ēd 9 vai 12 reizes, kaut dažkārt to pamato ar gaidāmo gavēni (senākais aizmirsts): *Aizgavieņa dīnā vajadzēja 12 (arī 9 reizes vīn) iest, jo pa gavieni nadeve ni galis, ni pīna. Tys dēļ tam, lai byutu suots, lai iest nasagrybātūs.* (Akmane 1959: 3597) *Aizgavēņa dienā esot jāēd trejdeviņas reizes, tas ir, 27 reizes, tad tas cilvēks dzīvošot 27 gadus ilgāk nekā citi.* (Čudare-Eriņa 1938: 175) Gan latgalieši, gan vecticībnieku folkloras teicēji apgalvo, ka nākamā dzīvesdrauga zīlēšanas paņēmieni Meteņos, Vecgada vakarā, Ziemassvētkos (latgaliešiem arī svētā Andreja dienā) neatšķiras. Starp daudzajiem ziemas perioda zīlēšanas veidiem (sk. Королёва 2009) var saziņēt tādus, kam izteikts sakars ar zemes apstrādi, veģetāciju, piemēram: *Vaca goda vokorā guoju iz krystaceļu lynu sātu, pīsieju i geideju, ka nakti eistais sapynā atīs lynu ortu.* (Kaša 1995: 14) Sal.: *Aizgavēnī jauni puiši un meitas krustceļos sējot linus: kas naktī sapnī plūcot tos linus, tas būšot nākamais dzīves draugs.* (Čudare-Eriņa 1938: 175) *Девушки садыт семечки подсолнуха, чьё семечко быстрее даст росток, та первая выйдет замуж* (Королёва 2009: 91). Aizgavēņa vakara maltīte (kā Vecgada vakara mielasts) simboliski norāda uz to, kāds būs nākamais gads: *Aizgavēņa vakarā visi ēd lēnām, visi ceļas reizē no galda. Ja kāds pirmais atstāj galdu, tas tajā gadā mirs. Ja kas prasa dzert, tad tam dzims bērns tajā gadā. Ja kādam kaut kā trūkst, tas slimos vai tam vispār būs grūta dzīve.* (Čudare-Eriņa 1938: 178)

Pretstatā zīlēšanām raksturīga tikai Aizgavēņa un Masleņicas izdarība Latgalē ir vizināšanās no kalna. To saista ar ražas nodrošināšanu, jo īpaši – linu izdošanos. Vairums pierakstīto ticējumu izskaidrojami ar analogijas principu – nobraukšana no kalna pēc iespējas tālāk vai došanās ar zirgu garākā ceļā no mājām nodrošina, lai lini pēc līdzības izaugtu garāki, piemēram: *Iz aizgavienim vajag vyzynuotīs, lai lyni gari aug.* (Dundare 1958: 5923) *Aizgavienī vužinuojās (brauce nu vīnys sātys da ūtraī). Vairuok brauce mozī, pajim tik leidz*

kučeri. Bārnim vairuok patyka. Gryude uorā cyts cytu i vys. Zyrgu braukšonai nažāluoja. Uz vītas nivīns navarieja siediet. Jaunī vairuok doncuoja. Tys vyss dēļ tam, lai augtu lini. (Akmane 1959: 3596) В сани как насыдет полные сани ребят. Это в заговины только катались, заговляли. (Ануфриева 2009) Девки и парни с горы катались на дровнях. (Терентьева 2005) Это на масляной неделе в заговины надо ездить, что дорогу длинней проедешь, то будет урожай длинней. – И вся семья? – Молодѣжь, где ты стариков заставишь. (Степанова 2007) Dažkārt uzsver tieši vecākās paaudzes līdzdalību auglības rituālos, piemēram: *Aizgavēnī vajagot vizināties ar viņām vecenēm, tad teļi labi augot. Aizgavēnī visiem vecīšiem jāvizinās, lai augtu gari lini.* (Čudare-Eriņa 1938: 175) Arī Latgalei tuvajā Krievijas puses pierobežā, Pitalovas apkaimē, pareizticīgie krievi Masļeņicā vizinās no kalna, lai būtu garāki lini (Прауст 2009: 145).

Saskaņā ar L. Kleina hipotēzi, vizināšanās no kalna ir simboliska saules „nolaišana” no debesu juma, t. i., vasaras saulgriežu rituāls (Клейн 2004: 312). Tieši īsākās nakts daudzās maģiskās izdarības pamato ar linu garuma nodrošināšanu, piemēram, lec pāri ugunskuram: jo augstāk lec, jo garāki lini; met linu laukā saulgriežu ugunskura ogleš u. tml. (Фрэзер 1983: 584–586). Pie kam šādus rituālus piekopj ne vien indoeiropiešu tautas, bet arī somugri.

Vizināšanās process ne vien sagādā daudz prieka, visvairāk bērniem, bet arī radoši atraisa izdomu oriģinālu braucamo ziņā. Latgalē pazīst ne tikai tradicionālās ragavas, bet Aizgavēnī izmanto arī *ladonkys, skreteli, slīžukus*. Vienai leksēmai var būt vairāki skaidrojumi: *ladonkys* ir no ledus izcirstas ragavas, ar izdobtu caurumu auklai un sēdvietas iedobi, izklātu ar salocītu segu (Zvīdris 1976); *ladzonks (ladonks)* – „ar ledu apsaldēts blūķis braukšanai no kalna Metenī” (Lukaševičs 2011: 101); līdzīgu reāliju pazīst Krievijas pusē un apzīmē ar to pašu leksēmu: *ледянки лункно такое – карзинка туда набито, потом заморожено* (Мехнецов 2002: 244, 423). Savukārt *skretelis* ir jau rudenī līdzenā, applūdušā (lai sasalst) vietā iedzīts miets, pie kura priekšvakarā piestiprina garu kārti tā, lai galā var piesiet ragavas un griezt pa riņķi (Čudare-Eriņa 1938: 175). Vecticībnieki pazīst *салазки* ‘mazās ragavas’ un *дровни* ‘lielās ragavas’. Alternatīva braukšanai no kalna ir vizināšanās pa ledu ar *slīžukim*, kas vairumā gadījumu ir *poštaiseitōs – trejskantainai plankai pīstyprynōta drōts* (Zariņš 1975: 25). Vecticībnieki savu izdomu demonstrē braucamo izpušķošanā. Būtisks priekšnoteikums vizināšanās dzīvīgumam ir sādžas iedzīvotāju sapulcēšanās iespējas, tradīcijai ir kolektīvs raksturs, piemēram: *Aizgavēnī pēc izešanas viensētās kopīga vizināšanās no augstā upes krasta sādžas vecajā vietā vairs nenotika. Palika tikai blīnu cepšana un atsevišķu ģimeņu vizināšanās izbraucieni pajūgos pa tuvākās apkārtnes ceļiem.* (Laganovskis 1987: 37)

Ja bērniem lielākais prieks izcelties ar oriģinālu braucamo, tad jaunie puīši parāda savu mākslu zirgu braukšanā, izvizinot iecerēto līgavu vai sacenšoties savā starpā par labākā zirga un braucēja uzslavu, piemēram: *Kam bija labāks zirgs, tas sēdās kamanās iekšā, uzšāva zirgam pa muguru un kā vējš aizlaidās. (..) Jauni puīši sev blakus iesēdināja savu izredzēto līgaviņu un tā kārtīgi – kā pienākas – pavizināja, kamēr zirgs bija vienās putās. (..) Šī paraža bija pārņemta no krieviem, jo krievi jau ir pazīstami ar to.* (Čudare-Eriņa 1938: 176) Šo atziņu apstiprina vecticībnieku paraša īpaši uzpost zirgus, piemēram: *Кормили коней много раз, каб бегали скоро, красиво чесали гривы, заплетали ленты, на шею коней вешали звоночки.* (Денисова 1990) Par zirgiem un citiem lopiem rūpējas, veicot rituālas darbības, piemēram: *Aizgavēnī veja striķus, grūžus, kab byutu tuklys gūs i zirgi.* (Akmane 1959: 3595) *Vajagot vīt zirgiem pinekļus, lai visu gadu zirgi būšot apaļi un stipri.* (Čudare-Eriņa 1938: 176)

Arhaiskā sabiedrībā ēdienam piemīt sakralitāte, pret to izturas kā augstāko spēku dāvanu. Aizgavēni un Masļeņicu raksturo ne tikai gastronomiska kvantitāte, bet arī rituālie ēdieni. Latgaliešiem gaļa ir īpaša ne tikai gaidāmā gavēņa (nedrīkst *ni pīna, ni galis*) dēļ, bet tā iegūst maģiskas īpašības, piemēram: *Ēdot smērē seju un rokas ar taukiem, lai arī tās*

aizgavējas. No aizgavēņa vakara maltītes atstāj visa pa druskai. To noglabāja un turēja līdz jūnijam. Ar aizgavēņa kāpostiem aplaistīja ābeles, ar gaļu smērēja izkaptis, lai būtu asas. (...) Pavasarī aītām, kad tās dzenot ganos, vajagot pasmērēt purnus [ar aizgavēņa gaļu – S. Ū.], tad neslimošot. (...) Ar aizgavēņa gaļu vajagot smērēt izkaptis un sirpjus, tad peles nekapāšot labības salmus un arī sienu. (Čudare-Eriņa 1938: 178) Aizgavēnis nav iedomājams bez tradicionālajām pankūkām – *lejnīkim*. Šo paražu paši latgalieši uzskata par aizgūtu no krieviem. Abu īpašo ēdienu „apvienojums“ ir tradicionālais Aizgaviņa plācenis ar gaļu.

Savukārt vecticībniekiem, kam Masļeņica ir atturēšanās laiks no gaļas, tieši pankūkas ir galvenais ēdiens visu svētku nedēļū: *На масленке блины пекли. Масленку по старинке праздновали.* (Ануфриева 2009) Pankūkas ir senākais cilvēkam zināmais miltu ēdiens un mirušo kulta ēdiens, kas simbolizē pārticību un sātu (Пропп 1995: 35). Slāvu tautām zemes auglība tieši saistīta ar tās iemītnieku labvēlību un labklājību. Mirušajiem noliek rituālo cienastu (noteikti pirmo pankūku) un vīnu, aicina sildīties pie uguns, lūdz piedošanu, apmeklē kapsētas. Tradīciju uztur baznīcas noteiktais pienākums lūgties par mirušajiem šajā laikā. Katoļiem šis nav mirušo atceres laiks, tāpēc Aizgavēnī nav tādu rituālu. Lai gan pagānu tautām tieši pavasaris ir mirušo kulta laiks. Atēnās lielie mirušo piemiņas svētki bijuši marta vidū, kad uzzied pirmās puķes. Ticējuši, ka mirušie šai laikā staigā pa ielām, cenšoties ienākt kādā svētnīcā vai namā (Фрэзер 1983: 321).

Toties pankūkas kā maģisku līdzekli gan latgalieši, gan vecticībnieki izmanto nākamā dzīvesdrauga zīlēšanā, piemēram: (*Aizgaviēnī*) *ūtardīn meita jauna cap blīnus. Pirmū blīnu izčarpuse un skrīn pa ūlneicu ar tū blīnu. Kaidu puisī satiks pirmū, taidis byus jōs veira vōrds.* (Čudare-Eriņa 1938: 176) *Пекли блины, приводили собаку. У кого собака съест блин, та замуж скоро выйдет.* (Королёва 2009: 91) Arī zīlēšanā maģiskas īpašības piedēvē pirmajai un pēdējai pankūkai: *Mātes septās bliņas šai dienā* (Aizgavēnī – S. Ū.) *vispirms saņem tā meita, kas līgavas gados. Gulēt ejot, pirmo un pēdējo cepto bliņu ieliek azotē. Kas sapnī prasīs bliņas, tas apprecēs.* (Kalvāne 1960: 7606)

Vecticībniekiem Masļeņica ir īpašs visa pirmsgavēņa laikā (*во время мясоеда*) salaulāto (*свежеженатые*) godināšanas laiks. Līksmā atmosfērā jauno sievu un vīru paķircina, apgāž viņu ragavas, nopiko, jautrības kulminācija ir jaunā znota ierašanās sievas dzimtajā sādžā *к теще на блины*. Tajā sakatāmas rituālo veģetācijas un pavasara garu rituālo kāzu kulta atskaņas (Фрэзер 1983: 131–134). Tomēr jaunlaulāto godināšana, salīdzinot ar bērnu iesaistīšanu rituālās darbībās, izskatās sadzīviski ikdienišķa. Unikāls vienīgais gadījums (nenoliedzami arhaiskāks) fiksēts Krievijas puses pierobežā: no bērniem izvēlas „līgavu“ un „līgavaini“, abus sēdina speciāli sagatavotās ragavās, vizina, izspēlē kāzu scenāriju (Мехнецов 2002: 424). Latgaliešu pasaules uzskatā vispār nav jaunlaulāto jēdziena, ar vainaga noņemšanu jaunais pāris neatgriezeniski nokļūst precēto jeb „veco“ kārtā: *Leigovai ūtrā dīnā pēc lauleibom leigavainis (resp., veirs) nūjam vaiņuku nu golvas un sīvas tamā vītā jai apsīn micī. (...) Nu šō breiža leigova skaitōs vacūs pracātūs cylvāku kōrtā, un tōpēc jei doncoj ar kotru vacu* (izcēlums – S. Ū.) *cylvāku pēc kōrtas.* (Latkovskis 1956: 18)

Masļeņicas sabiedriskais raksturs – gadatirgi, ciemošanās, izbraukšana ar zirgiem – veicina ne tikai meitu izrādīšanos un līgavu nolūkošanu, bet puišus rosina uz ātrāku rīcību, piemēram: *И вот, когда у папаши много дочерей, то ён везёт их на кирмаш и там показывает свой товар, и по коням считали, что богатый батька у девки, если четверо коней. Девки гуляют по кирмашу, а мальцы глядят, и если ему понравится девка, ён хватает её в свой воз или санки и везёт домой, так он привёз себе жёнку, вот и свадьба вся. (...) Через неделю надо молодому с молодой ехать к девки родным на хлебны. Когда девушка приезжает к папаши и мамаши, она не хочет ехать опять туда, а мамаши и папаши выгоняют яну из дому, подают ей приданое: корову, овечку или коня, и оны едут к мальцу и начинается жизнь.* (Денисова 1990) Pēc puišu izturēšanās Masļeņicā

meita var nojaust savu „kotēšanos līgavu reitingā” un izredzes sagaidīt preciniekus: *В нас ярманки были, ездили на санях, парни девчат возили, которая почётная, ту ни один раз прокатят, а которой нет почёту, ту уже ни один парень не прокатит.* (Тарашкова 2006) Tomēr vecākās paaudzes cilvēki nosoda pārsteidzīgu rīcību kristīgu apsvērumu dēļ: *По закону грех на масленицу жениться, это не по апостольским правилам.* (Цветков 2006)

Metēņu seksualitātes un auglības vairošanas rituālās izdarības reprezentē arī maskošānās tradīcija (Rancāne 2009: 41). Tā tomēr nav raksturīgākā Aizgavēņa aktivitāte, jo vairāk asociējas ar laiku no Ziemassvētkiem līdz Zvaigznes dienai. Vec ticībnieki maskošānos noraida kategoriski, saskatot tajā ticības, svētlietu zaimošanu, jo nereti viens no rituālajiem tēliem ir pops. Arī Krievijas puses pierobežā maskošānos uzskata par piedauzīgu un grēcīgu (Прауст 2009: 144), tomēr Pleskavas apgabalā ir fiksēti atsevišķi maskošānās gadījumi tieši Masļeņicā. Tā kā maskošānās krieviem nav tipiska tradīcija, var uzskatīt to par aizgūtu no latgaliešiem. Galvenie tēli – smieklīga Vecene, Čigāns ar pātagu; Vīrs ar kupri, Sieva ubadze, Dēls ar milzīgu galvu (Мехнецов 2002: 245, 424, 613), dominē seksualitātes simbolika – pātaga, personāži ar seksuālām attiecībām – sieviete un vīrietis, dzimumakta rezultāts – bērns.

Slāvu Masļeņicas kulminācija ir rituālais bērņu procesijas gājieni un svētku figūras (salmu/lupatu u. tml. figūra) sadedzināšana (dažām tautām slīcināšana), pelnus un citas atliekas izmanto lauku auglībai (Фрэзер 1983: 287; Пропи 1995: 81–84). Mūsdienu Masļeņicā šis rituāls zaudē agrāko nozīmību. Vec ticībnieku teicēju sniegtā informācija ir skora: *На масленицу сжигали чучело масленицы.* (Иванова 2012) Aizgavēnī to nepraktizē.

Aizgaviens un Масленица – robeža starp izpriecām un gavēni (kristīgais)

Baznīcas kalendārs un kristīgās tradīcijas ne vien ietekmējušas Metēņu norises laiku, bet arī nostiprinājušas uzskatu par svētku ciešo saistību ar Lielo gavēni, tāda ir abiem svētku nosaukumiem. Tomēr starp katoļu un vec ticībnieku/pareizticīgo kristīgajām tradīcijām ir atšķirība. Masļeņica nozīmē sviesta nedēļa, kad gaļu vairs nedrīkst ēst, bet visu pārējo vēl gan: *Масленица есь неделя такая перед самым Большим постом, семинедельный пост, а последнюю неделю мясные заговины, мясоед был до этого за неделю, только не мясом, а маслом отъедались.* (Цветков 2006) Masļeņicas ēdienkartē bagātīgi izmanto sieru, sviestu, olas. Katru Masļeņicas dienu, lai neapniktu pankūkas, sagatavo citādu to pildījumu. Svētku galds izskatās bagātīgs: *Пекут блины, гульбишники, ставят на столы самовары, пьют чай и едут (едят – J. K.) солодуху или кашу из круп.* (Денисова 1990)

Katru Masļeņicas dienu vec ticībnieki lūdzas, bet pēdējā ir piedošanas svētdiena, kad viens otram lūdz piedošanu, lai pirmdien uzsāktu gavēni bez grēkiem un naida: *Это большие старики ходили прощать друг друга в воскресенье* (прощёное воскресенье на Масленицу – J. K.). (Блохина 2006) Pēc dievkalpojuma garīdznieks lūdz piedošanu draudzes locekļiem, tie savukārt – garīdzniekam un viens otram. Šajā brīdī dievnamā pusbalsī skan Lieldienu dziedājumi (*пасхальные песнопения*). Šī paraša saglabājusies no tiem laikiem, kad mūki no klostera, sākoties Lielajam gavēnim, devušies tuksnesī. Nezinot, vai sagaidīs Lieldienas, lūguši viens otram piedošanu un dziedājuši Lieldienu dziesmas. Uzsākot gavēni, tas ir atgādinājums par gaidāmo svētlaimi Lieldienās (Б. а. 1991: 149–150).

Lielais gavēnis katoļiem sākas tieši Pelnu trešdienas pusnaktī. Aizgavēņa otrdienas vakarā ar tumsu beidz vizināties, pusstundu pirms pusnakts pārtrauc līksmošanos un pēdējo reizi paēd gaļu un pienu.

Katoļus Aizgavēņa laikā vēl neierobežo nekādi gavēņa aizliegumi, ja nu vienīgi garīdznieku atgādinājums neļauties tādām pārmērībām, ka nākamajā dienā nomoka veselības problēmas, t. i., *nabyut kai ōmrejom* (Zariņš 1975: 27). *Aizgaviens/Aizgavieni* ir atvasinājums no *aizgavēt* ‘pēdējo reizi paēst gaļu’, nostiprinājies šīs leksēmas lietojums Metēņu

apzīmēšanai – ‘diena pirms Pelnu trešdienas’ (EH 2000–2011: I, 23). Tomēr šo leksēmu lieto arī sugas vārda funkcijā (kā krievu valodā), piemēram: *Pirms Ziemassvētkiem 4 nedēļas bijis gavēnis. Aizgavēņa vakars – pēdējā diena pirms gavēņa, pēdējo reizi pirms gavēņa paēd gaļu.* (Valaine 1958: 3120) Šajā piemērā svētā Andreja diena nav sajaukta ar Aizgavēni, bet leksēma lietota ar nozīmi ‘laiks pirms gavēņa’ (ME 2000–2011: I, 26). Krievu valodā leksēmai *заговенье* ir līdzīga nozīme ‘pēdējā diena pirms gavēņa’ (Евгеньева 1999), tā sauc dienu pirms jebkura gavēņa. Masļeņicas sakarā to attiecina gan uz svētdienu pirms svētku nedēļas (*мясопустное воскресенье*), kad pēdējo reizi ēd gaļu, gan uz svētku nedēļas pēdējo svētdienu (*прощёное воскресенье*), kad pēdējo dienu lieto piena, olu ēdienus.

Aizgaviņš un Масленица profesionāli organizētu pasākumu kontekstā (ideoloģija)

Prasme manipulēt ar kolektīvās zemapziņas simboliem, arhetipiskiem sižetiem, indivīda instinktiem ir katra varas ideologa un pārdošanas speciālista panākumu nodrošinājums. Meteņu galvenie komponenti ir atraktīvi paši par sevi (vizināšanās, sacensības, izēšanās, maskošānās), ar tiem var piesaistīt sabiedriskos pasākumus, ar rituālām cīņām – raisīt instinktus. Krievu Masļeņicas ārišķīgi krāšņos elementus, kā izpušņotus zirgus, vizuāli raibu gadatirgu, spilgti saposušos cilvēkus, jau cariskās Krievijas ideologi iemanās izmantot ne vien par savas zemes vizītkarti, bet arī lielvaras ideoloģijas translācijai. Kā tas tika darīts 19. gs. Krievijas monarhijā iekļautajās teritorijās, atklāj Jānis Poruks visiem zināmajā stāstā „Kauja pie Knipskas“ (1897). Stāstā minētās „vecās skolas tradīcijas“ atpazīstamas kā krievu Masļeņicai raksturīgās sniega cietokšņa kaujas: *„pēc vecām skolas tradīcijām katru ziemu tika uzcelts vai nu cietoksnis, vai sniegavīrs, ap kuru tad „krievi“ ar „turkiem“ sīvi cīnījās.* (Poruks 1972: 116) Pusaudžu zemapziņu uzrunā arhetipiskā Ziemas un Pavasara cīņa, kurā rituālais uzvarētājs vienmēr var būt tikai Pavasaris. Agresīvie instinkti sakāpina cīņassparu. Apziņā tiek ielikts, ka rituālie uzvarētāji vienmēr ir varenās impērijas iemiesotāji – krievi. Zaudētāja tēls variabls atkarībā no politiskās situācijas – tobrīd turki. Impērijai tiek sagatavots ģedovščinas sistēmas karjerists ar vispārēja uzvarētāja (krievi) identitāti: *Salienas skolnieki palaikam katru ziemu dalījās divos pulkos: „turkos“ un „krievos“. (...) „Krievi“ pēc vecām skolas tradīcijām gulēja ziemeļa pusē. Pēdējie bija vecākie skolnieki, kuri jau runāja krieviski un mācījās vēsturi (izcēlums – S. Ū.).* (Poruks 1972: 117)

20. gs. 40.–80. gados Latgale iepazīst padomju ideoloģiju. Atmetot visu reliģisko, uz tradicionālo svētku bāzes profesionāli veido jaunas padomju ieražas, par tām oficiāli deklarējot „savdabīgus masu kultūras pasākumus, kuri pauz materiālistisko pasaules uzskatu, demonstrē sociālistiskās ražošanas un dzīvesveida panākumus, atspoguļo Padomju valsts rūpes par cilvēku“ (Cimermanis 1987: 3). Meteņu tradīciju atdzīvināšana Padomju Savienībā aizsākas 60. gados, arī Latvijas PSR Jelgavas rajona Līvberzē pirmoreiz svinētos Pavasara svētkus atzīst par pārņemamu pieredzi un iesaka visiem (Podnieks 1987: 52). 70.–80. gados tos masveidīgi cenšas ieviest arī Latgalē.

Metodiskajos norādījumos kultūras darbiniekiem iesaka izmantot senos rituālus darba slavinājumam un sociālistisko pirmrindnieku godināšanai, piemēram: *Saimniecībām, kas specializējas linu audzēšanā, šķiet, ir vērts padomāt par linkopju dienu ziemas otrajā pusē, par dažādās linkopības saimniecībās strādājošo tīkšanos, ceremoniālos izmantojot gan tautasdziesmas par līniem un linkopja darbu, gan dažus Meteņa ieražu elementus un motīvus – izpriecas ar spēlēm brīvā dabā, jaunu zirgu iebraukšanu, ķekatas.* (Rudzītis 1987: 125) Tomēr padomju tradīcijas paliek svešas gan jaunā satūra, gan dominējošās krievu valodas un kultūras dēļ, to apliecina kultūras darbinieku atmiņas: [20. gs. 80. gados – S. Ū.] *strādāju rajona kultūras nodaļā, un bija centieni izveidot Ziemas aizvadīšanas svētku metodiku, pat ieteicamos scenārijus izstrādājām.... Bet īpašu izplatību Ziemas aizvadīšana rajona pagastos (toreiz ciemos) neguva. Pa īstam Meteņi (Aizgavēnis) pēc senām tradīcijām ieskanējās*

tikai Perestroikas un Atmodas laikā. Tad jau nebija cenzūras, viss bija daudz brīvāk. Zirgu skriešanas sacensības, ja arī bija, tad tikai kā autonomas sporta pasākums. (Ūdre 2012b) Nosaukumus Aizgavēnis un Masļeņica, protams, tolaik nelietojām. Parkā [Rēzeknes pilsētas kultūras un atpūtas parks – S. Ū.] rīkojām viena cikla gadskārtu pasākumus. Visur izmantojām Sniegbaltīti un Salatēti, multfilmu varoņus, kā kaķi Leopoldu, Čeburašku, krokodilu Genu, Pelnrušķīti, protams, krievu tautas pasaku varoņus – Babu Jegu, citus. Ap Mārtiņiem bija Ziemas sagaidīšana, tad Jaungada eglītes, martā Ziemas pavadīšana un Pavasara sagaidīšana, vēlāk arī Pavasara pavadīšana. Pavasara tēlotājai bija ļoti skaists stilizēts tautastērps, zināms, kādas tautības.. [krievu – S. Ū.]. Scenāriju veidošanai bija metodiski norādījumi. Shēma vienkārša: personāži dalījās labajos un sliktajos, kaut kas sliktis noticis, haoss, ierodas Pavasaris (Весна Красна) un visu nokārto, labais uzvar. Sākam līksmoties. (Ūdre 2012a)

Izvērtējot Rēzeknē rīkoto „Ziemas pavadīšanas“ pasākumu scenārijus (teksti krievu valodā, bieži lietots apzīmētājs *русская* ‘krievu’, piemēram, *русская матушка-зима*, *русская зима*, *русский богатырь* u. tml.), atpazīstami daudzi tieši krievu Masļeņicas elementi: pankūkas, gadatirgus (aicina iegādāties suvenīrus), vizināšanās ar ragavām un suņu pajūgiem (aizstāj zirgu troiku), dažādas sacensības (B. a. 1984–1993; B. a. 1988–1991; B. a. 1987–1989). To rituālās jēgas zaudēšanu spilgti apliecina simboliskās Masļeņicas figūras (чучело) sadedzināšana ugunskurā ar saukli par „putnubiedēkļu”² skaita samazināšanu (Чучел меньше на земле!). (B. a. 1984–1993: 105)

20. gs. 70.–90. gados Latvijā kā opozīcija padomiskai bezjēdzībai, vēlme iepazīt saknes un demonstrēt savu identitāti atdzimst folkloras kustība. Aktīvi tiek apzināta un praktizēta maskošanās tradīcija (Rancāne 2009: 190). Atmodas laikā tajā iesaistās arī organizācijas, piemēram, Latgales Studentu centrs, skolu amatierkolektīvi. Latgalē maskošanās jeb *čyguonūs*, *ražynūs* *īšona* īsā laikā profesionāli tiek attīstīta par starptautiski atpazīstamu zīmolu – Daugavpils Starptautiskais Masku tradīciju festivāls (<http://easyget.lv/kultura/read/44734/>), notiek kopš 1995. gada. Meteņu universālais, visām kultūrām kopīgais ir primārais pasākuma programmā, tas ļauj jebkuras kultūras pārstāvjiem integrēties festivāla aktivitātēs, nedominējot pār citām.

Ierakstot informācijas meklētājā www.google.lv svētku nosaukumu dažādos variantos un atlasot informāciju par Latgalē rīkotajiem Meteņu pasākumiem, atklājas visu trīs rakstā lietoto leksēmu izmantojums. Aizgavēnis ieguvis uz mērķauditoriju orientētu kultūras pasākumu formas, akcentējot piesaisti konkrētai vietai un organizatoriskam mērķim, piemēram: kopu un etnogrāfisko ansambļu sadziedāšanās „Aizgavēnī cīmā braucam“ Vabolē, amatierieātru pulcēšanās „Aizgavēņa grīztovos“ Līvānos, Rēzeknes pilsētu skolu deju kolektīvu sadancis „Griešanās Aizgavēnī“, „Aizgavieni“ Baltinavas vidusskolā. Iezīmējas sociāla tradīcijas sašaurināšanās un vienlaikus profesionāla pilnveidošanās. Plašākam apmeklētāju lokam domātos pasākumu nosaukumos iekļauj vārdu „Meteņi/Metenis“, kaut norisēs, informācijā par pašu pasākumu parādās arī „Aizgavēnis“ vai „Masļeņica“, piemēram: „Meteņu spēles“ Rēzeknē (2009), „Meteņi Makašanos“, folkloras kopu saiets „Metens mani vizināja“ Izvaltā (2006), muzejpedagoģiskā programma „Meteņi Latgales sētā“ Ludzas Novadpētniecības muzejā.

Savukārt Masļeņicas pasākumi ir vairāk iecerēti tieši kā izklaides pasākumi, piemēram: „Pankūku Masļeņica“ Daugavpilī (2010), „Masļeņica“ Rēzeknē (2012), Goliševā, Ozolainē.

Rezumējot: 1) Latgalē svinētais Aizgavēnis un Masļeņica saglabājuši arhaisko Meteņu pamatu, tāpēc līdzīgo rituālo tradīciju ir vairāk nekā atšķirīgo; 2) izteiktākās atšķirības saistītas

² Aktualizēta vārda чучело ar Masļeņicas rituālu nesaisīta leksiskā nozīme ‘nevīzīgi, nejēdzīgi ģērbies vai neīris cilvēks’ (Евгеньева 1999).

ar katoļu un vecticībnieku/pareizticīgo Lielā gavēņa uzsākšanas īpatnībām; 3) mūsdienu kontekstā Masļeņica kā kultūras pasākums attīstās no padomju Ziemas pavadīšanas svētku pieredzes (aptvert, iesaistīt, piedāvāt vairāk – plašuma dimensija), toties Aizgavēnis (mazāk atpazīstams) saistās ar savas reģionālās identitātes atzišanu un iepazīšanu, tāpēc šaurāks dalībnieku loks, specifiskāka reāliju apzināšana (dziļuma dimensija).

NEPUBLIČĒTIE AVOTI

Teicēji

- Akmane, Anna (dz. 1908). Višķi, 1959. *LFK Preiļi [1945] 1162–4110 Daugavpils [1945] 1162–4110*
 Dundare, Broņislava. Runtorta (Ludzas lauksaimniecības tehnikuma mācību saimniecība, 1958. *LFK Ludzys apļeicīne [1940] 5359–6363*.
 Kalvāne, Jadviga. Kārsava, 1960. *LFK Ludzys [1712] [1940]*.
 Kaša, Antoņina (dz. 1942). Baltinavas pag., 1995. *Sandras Keišas folkloras prakses materiāli*. Rēzekne.
 Valaine, Antoņina (dz. 1917), Runtorta (Ludzas lauksaimniecības tehnikuma mācību saimniecība), 1958. *LFK Kārsava [1940] 1462–3554*.
 Ануфриева, Киликея (1919 г. р.). Преи́ли, 2009 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*.
 Блохина, Мария (1934 г. р.). Зуи Резекненского района, 2006 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*.
 Денисова, Ариаида (1915 г. р.). Даугавпилс, 1990 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*. Иванова, Анастасия. Малье Криваны Даугавпилсского района, 2012 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*.
 Степанова, Ирина (1922 г. р.). Ливаны, 2007 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*.
 Тарашкова, Анна (1921 г. р.). Малта, 2006 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*.
 Терентьева, Клавдия (1933 г. р.). Даугавпилс, 2005 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*.
 Цветков, Яков (1927 г. р.). Вёртукуши Резекненского района, 2006 г. *DU folkloras un dialektoloģijas prakšu materiāli*.

CITI AVOTI

- V. a. (1984–1993). Svētki uz lielās estrādes. Праздники на большой эстраде. *Rēzeknes pilsētas kultūras un atpūtas parka arhīvs*.
 V. a. (1988–1991). Uz bērnu laukuma. На детской площадке. *Rēzeknes pilsētas kultūras un atpūtas parka arhīvs*.
 V. a. (1987–1989). Чебурашка. *Rēzeknes pilsētas kultūras un atpūtas parka arhīvs*.
 Ūdre, Sandra (2012a). *Intervija ar Ināru Dauguli*. Rēzekne, 27. februārī.
 Ūdre, Sandra (2012b). *Intervija ar Voldemāru Ivdiri*. Rēzekne, 25. februārī.

LITERATŪRA

- Cimermanis, S[aulvedis] (1987). Priekšvārds. Cimermanis, S. (atb. red., 1987). *Sociālistiskie svētki un ieražas*. Rīga: Zinātne. 121–133.
 Čudare-Eriņa, Broņislava (1938). Svētki un svinamās dienas Latgalē. Paklone, Inese (sast., 2005). *Nomales identitātei*. Rīga: Madris.
 EH (2000–2011). *Mīlenbaha–Endzelīna latviešu valodas vārdnīca*. <http://www.tezaurs.lv/mev/> Resurss aprakstīts 15.01.2012.
 Jansons, Jānis Alberts (2010). *Latviešu masku gājieni*. Rīga: Zinātne.
 Laganovskis, Jezups (1987). *Pasaules atklāsmē*. Rīga: Liesma.
 Latkovskis, L[eonards] (1956). Filologijas materiāli, III. *Dzeīve*. Nr. 23. 14–19.
 ME (2000–2011). *Mīlenbaha–Endzelīna latviešu valodas vārdnīca*. <http://www.tezaurs.lv/mev/> Resurss aprakstīts 15.01.2012.
 Olupe, Edīte (1992). *Latviešu gadskārtu ieražas*. Rīga: Avots.
 Podnieks, V. (1987). Nacionālais un internacionālais sociālistiskajos svētkos un ieražās. Cimermanis, S. (atb. red., 1987). *Sociālistiskie svētki un ieražas*. Rīga: Zinātne. 46–57.
 Poruks, Jānis (1972). Kauja pie Knipskas. *Raksti, II*. Rīga: Liesma.
 Rancāne, Aīda (2009). *Maskas un maskošānās Latvijā*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts.
 Rudzītis, J. (1987). Latviešu tradicionālo kalendāro ieražu mūsdienu aspekti. Cimermanis, S[aulvedis] (atb. red., 1987). *Sociālistiskie svētki un ieražas*. Rīga: Zinātne. 121–133.
 Šteina, Māra (1998). *Senā gadskārta*. Rīga: Zinātne.
 Zariņš, Pīters (1975). *Latgaļu tradīcijas*. München: P/s Latgaļu izdevniecība.
 Zvīdris, Ontōns (1976). Aizgavēņa tradīcija mūnā dzimtinē. *Latgolas Bolss*. Nr. 931. 13. martā.
 Агапкина, Т. (2004). Масленица. Толстой, Н. (ред., 2004). *Славянские древности. Этнолингвистический словарь*. Т. 3. Москва: Международные отношения.

- Б. а. (1991). *Закон Божий. Вторая книга о православной вере*. Москва: Терра.
- Евгеньева, А. (ред., 1999). *Словарь русского языка*. Москва: Русский язык. <http://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068> Resurss apraksts 15.01.2012.
- Клейн, Лев (2004). *Воскрешение Перуна. К реконструкции восточнославянского язычества*. Санкт-Петербург: Евразия.
- Королёва, Е[лена] (2009). Гадания молодежи Латгалии (этнолингвистический аспект). Koroļova, J. (red.) *Reģionālā un sociālā dialektoloģija*. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”. 81–102.
- Мехнецов, А. (ред., 2002). *Народная традиционная культура Псковской области: Обзор экспедиционных материалов из научных фондов Фольклорно-этнографического центра*. Т. 1. Псков: Издательство Областного центра народного творчества. 688.
- Прауст, Р. (ред., 2009). *Материальная и духовная культура пыталовских крестьян (XVIII–XX вв.): материалы историко-этнографического и социально-экономического исследования Пыталовского района Псковской области*. Москва: ВИАПИ им. А. А. Никонова: ЭРД. 310 с.
- Пропп, Владимир (1995). *Русские аграрные праздники*. Санкт-Петербург: Азбука.
- Фрэзер, Джеймс (1983). *Золотая ветвь*. Москва: Издательство политической литературы.